

COMMISSIE VOOR AANVULLENDE PENSIOENEN
ADVIES
nr. 24

de dato
8 januari 2008

Gelet dat de Commissie voor aanvullende pensioenen, samengesteld krachtens art. 53 van de Wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (hierna de WAP), B.S. 15 mei 2003, waarna de leden benoemd zijn bij Koninklijk Besluit van 17 december 2003, B.S. 29 december 2003 als opdracht heeft advies te verstrekken, nemen

de vertegenwoordigers van de werknemers, de werkgevers, de pensioeninstellingen en de gepensioneerden, aangevuld door de deskundigen, volgend unaniem advies aan:

Ontwerp van Reglement van de CBFA met betrekking tot de vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van kapitaal in rente

Op vraag van het Directiecomité van de CBFA d.d. 1 juni 2007, heeft de Commissie voor Aanvullende Pensioenen het ontwerp van Reglement tot vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van kapitaal in rente onderzocht.

1. Inleiding

De wet van 28 april betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (WAP) en zijn uitvoeringsbesluit voorzien in een minimumrente waarop de aangeslotene recht heeft als hij opteert om zijn kapitaal om te zetten in rente door gebruik te maken van prospectieve sterftetafels en een intrestvoet van 3,25%.

In het huidig reglement tot vaststelling van de prospectieve sterftetafels had de CBFA geopteerd voor een forfaitaire leeftijdscorrectie van -5 jaar ten opzichte van de sterftetafels MR/FR.

Deze invulling van de prospectieve sterftetafels was tijdelijk en dus wil de CBFA met zijn nieuw voorstel tot Reglement een echte prospectieve invulling geven van dit begrip.

Het voorstel van de CBFA bestaat uit de prospectieve sterftetafels opgesteld door het Federaal Planbureau met een leeftijdscorrectie van -2 jaar om rekening te houden met de anti-selectie, vermits de aangeslotene die op pensioenleeftijd opteert voor een rente gemiddeld in betere gezondheidstoestand zal zijn dan een aangeslotene die op pensioenleeftijd opteert voor een opname in kapitaal.

2. Algemene beschouwingen

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen wijst erop dat gezien de alsmaar langere levensverwachtingen, de nieuwe sterftetafels voldoende prudentieel moeten zijn om het langlevensrisico af te dekken.

Bovendien wenst de Commissie voor Aanvullende Pensioenen te benadrukken dat de sterftetafels onder het Belgisch sociaal recht vallen.

De vertegenwoordigers van de werknemers en de gepensioneerden herinneren eraan dat zij principieel voorstander zijn van het gebruik van uniforme sterftetafels voor mannen en vrouwen en er dus tegen zijn dat er voor mannen en vrouwen verschillende sterftetafels worden behouden. Bijgevolg betreuren zij dat de CBFA geen uniforme sterftetafel voor M/V heeft opgesteld en niet heeft onderzocht welke de financiële gevolgen zouden zijn voor de inrichters, de aangeslotenen en de mannelijke en vrouwelijke begunstigden.

3. Bespreking van het voorstel van de CBFA

Welke sterftetafel?

Uit het ontwerp van het Verslag aan de Koning blijkt dat de CBFA voorstelt om de levensverwachting te baseren op basis van prospectieve sterftetafels opgesteld door het Federaal Planbureau, waarop een leeftijdsverlaging van 2 jaar wordt toegepast. De Commissie voor Aanvullende Pensioenen merkt op dat er duidelijkheid moet bestaan over welke sterftetafels moeten worden gebruikt en dat deze publiek beschikbaar moeten zijn als officieel document.

Uit een toelichting van de CBFA aan de Commissie voor Aanvullende Pensioenen blijkt dat voor de sterftetafels MR/FR-5 die momenteel worden toegepast, de leeftijdscorrectie van -5 jaar voortvloeit uit een combinatie van:

- een leeftijdscorrectie van -2 jaar om rekening te houden met de anti-selectie (deze correctie blijft behouden),
- en een leeftijdscorrectie van -3 jaar om rekening te houden met het feit dat deze tafels niet prospectief zijn.

Voor het bepalen van de leeftijdscorrectie van -2 jaar werd destijds gebruik gemaakt van dezelfde berekeningsmethode als deze die de CBFA hanteert voor de nieuwe prospectieve tafels. Zoals verder aangehaald dient aan deze berekeningsmethode evenwel een technische correctie aangebracht te worden.

Er wordt melding gemaakt van pensioeninstellingen waarbij de herverzekeraar niet bereid is om het langlevensrisico op basis van de huidige omzettingscoëfficiënten (MR/FR-5) te herverzekeren. Dit wijst erop dat voorzichtigheid geboden is en dat men er zich best van vergewist dat de omzettingscoëfficiënten die resulteren uit de prospectieve

sterftetafels ook daadwerkelijk op de markt verkrijgbaar zijn via verzekerings-, herverzekerings- of andere financiële producten.

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen heeft kennis genomen van de prospectieve sterftetafels opgesteld door de Koninklijke Vereniging van Belgische Actuarissen (KVBA). Deze tafels resulteren in hogere omzettingcoëfficiënten dan deze bekomen op basis van de door de CBFA voorgestelde tafels. De Commissie wijst erop dat de tafels van de KVBA gebaseerd zijn op de waargenomen mortaliteit binnen de verzekerde populatie (tweede en derde pijler) i.p.v. de totale bevolking zoals bij de prospectieve sterftetafels van het Planbureau het geval is en bovendien gebaseerd zijn op statistieken die dateren uit de periode voor de WAP.

Berekening van het anti-selectie-effect

Naast de vraag welke prospectieve sterftetafel gebruikt dient te worden om de toekomstige evolutie van de levensverwachting in te schatten, is er ook de vraag om het effect van de zogenaamde "anti-selectie" in te schatten (sommige mensen die vrijwillig een rente onderschrijven menen dat ze een hogere levensverwachting dan de totale bevolking hebben).

Vermits de keuze tussen kapitaal en rente beïnvloed wordt door verschillende externe factoren, lijkt het ons nuttig de evolutie van het anti-selectie-effect op de voet te volgen.

De CBFA stelt in dit verband voor om bij de berekening van de minimale rente uit te gaan van een leeftijdsverlaging van 2 jaar, hetgeen ongeveer overeenkomt met de hypothese dat de levensverwachting van de rentegenieters twee jaar hoger is dan deze van de totale bevolking.

De commissie voor Aanvullende Pensioenen heeft nota genomen van de toelichting die de CBFA ter zake heeft gegeven en van de technische correctie die ze zal doorvoeren. Een beschrijving van de door de CBFA gehanteerde methode kan worden gevonden in bijlage.

Ook uit berekeningen van de KVBA, gebaseerd op de effectief verzekerde populatie, blijkt dat een leeftijdscorrectie van 2 jaar onvoldoende is.

De vertegenwoordigers van de *werknemers* zijn niet overtuigd van de noodzaak om een grotere leeftijdscorrectie door te voeren dan die welke door de CBFA werd voorgesteld (2 jaar). In tegenstelling tot de sterftetafels MR/FR, houden de prospectieve tafels al rekening met de toename van de levensduur. Zij vragen zich ook af, gezien de recente democratisering van de tweede pijler, of de sterfte onder de bevolking die een aanvullend pensioenplan heeft onderschreven nog zoveel verschilt van de sterfte onder de totale bevolking. In het licht van die elementen menen zij dat een correctie van twee jaar voldoende zou kunnen zijn.

4. Advies

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen stelt voor om de prospectieve sterftetafels gepubliceerd door de CBFA toe te passen,

- waarbij door de toepassing van een voldoende leeftijdscorrectie rekening wordt gehouden met het anti-selectie-effect en o.m. de andere effecten beschreven in punt 3 van dit advies,
- en waarbij daarenboven een voldoende prudentiële marge wordt voorzien.

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen stelt bijgevolg voor artikel 2 van het Reglement als volgt aan te passen:

"De sterftetafels bedoeld in artikel 19, §1 van het uitvoeringsbesluit WAP en in artikel 3, §1 van het uitvoeringsbesluit WAPZ, zijn de prospectieve sterftetafels gepubliceerd door de CBFA met een leeftijdscorrectie van – 5 jaar. Indien de externe factoren dit verantwoorden, wordt een aanpassing van deze factor doorgevoerd."

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen wil er de aandacht op vestigen dat de sterftetafels voldoende evolutief moeten zijn, maar wil toch ook het belang van stabiliteit in de prospectieve sterftetafels onderstrepen opdat een zinvolle communicatie naar de aangeslotenen mogelijk zou zijn. Vermits er al vanaf 45 jaar op de pensioenfiche naar de aangeslotenen gecommuniceerd wordt over het bedrag van de te verwachten rente, zou een te vaak wijzigende omzettingscoëfficiënt van kapitaal in rente, het vertrouwen in de tweede pijler aantasten.

In artikel 3 van het voorgestelde reglement werd voorgesteld een overgangperiode tot 31 december 2007 te voorzien. Deze datum is inmiddels reeds voorbij. De Commissie voor Aanvullende Pensioenen is van oordeel dat het introduceren van prospectieve sterftetafels een nieuwe methodiek introduceert die niet tegen deze datum had kunnen worden geïmplementeerd door de pensioeninstellingen. Daarom stelt de Commissie voor Aanvullende Pensioenen voor om het reglement in werking te laten treden één jaar na datum van publicatie in het Belgisch Staatsblad van het koninklijk besluit en bij voorkeur op 1 januari.

Verder is de Commissie voor Aanvullende Pensioenen de mening toegedaan dat het woord "pensioeninstelling" best wordt geschrapt in artikel 3 van het Reglement van de CBFA, teneinde dit artikel neutraler te formuleren.

Tenslotte vraagt Commissie voor Aanvullende Pensioenen dat de CBFA het toepassingsgebied in de tekst van het Reglement preciseert, met name:

"Het Reglement maakt deel uit van de Belgische sociale en arbeidswetgeving en is aldus in een grensoverschrijdende context slechts van toepassing op de pensioenregelingen beheerst door het Belgisch recht, waarin de pensioenuitkeringen kapitalen zijn."

BIJLAGE : Berekeningswijze van de CBFA m.b.t. het effect van anti-selectie

Filosofie van de CBFA

De CBFA vertrekt van de hypothese dat het effect van antiselectie 10 jaar na het afsluiten van een rentecontract uitgewerkt is. Men gaat er dus vanuit dat tijdens de eerste 10 jaar van aansluiting geen overlijden plaatsvindt en dat pas na 10 jaar sterftekansen beginnen te spelen.

Actuariële formule

Het effect van antiselectie wordt door de CBFA ingeschat als zijnde een leeftijdsverlaging van x jaar, die bekomen wordt op basis van volgende vergelijking :

- enerzijds de renteprijs voor iemand van 65-x jaar;
- anderzijds de actualisatie op leeftijd 65 van een vaste rente gedurende 10 jaar en een lijfrente vanaf de leeftijd van 75 jaar.

$$a_{65-x} = a_{10} + {}_{10}a_{75}$$

waarbij	$a_{65-corr}$	= levenslange actuariële annuïteit op leeftijd 65 - x
	a_{10}	= vaste financiële annuïteit
	${}_{10}a_{75}$	= uitgestelde lijfrente op 65 die ingaat na 10 jaar. = $1/1.0325^{10} * {}_{10}p_{65} * a_{75}$
	${}_{10}p_{65}$	= kans van een 65-jarige om na 10 jaar nog in leven te zijn

Bovenstaande formule geeft voor een man (sterftetafel MR) al een leeftijdsverlaging x gelijk aan 2 jaar, hetgeen de CBFA doet besluiten om een leeftijdsverlaging van 2 jaar in rekening te brengen voor het effect van antiselectie.

Aan te brengen correctie

De delegaties van de pensioeninstellingen en de werkgevers merken op dat - op basis van de CBFA-stelling dat er tijdens de eerste 10 jaar geen overlijden plaatsvindt - het uitstel van 10 jaar in de term ${}_{10}a_{75}$ berekend moet worden op basis van een financiële kapitalisatie i.p.v. een kapitalisatie die rekening houdt met overlevingskansen m.a.w. ${}_{10}a_{75}$ moet gelijk zijn aan $1/1.0325^{10} * a_{75}$ i.p.v. $1/1.0325^{10} * {}_{10}p_{65} * a_{75}$.

Door hiermee rekening te houden in de berekeningsformule van de CBFA krijgt men voor een man (sterftetafel MR) al een leeftijdsverlaging x van meer dan 5 jaar. Op basis hiervan dient men dus te besluiten dat het effect van de antiselectie overeenkomt met een leeftijdsverlaging van minstens 5 jaar en niet van 2 jaar zoals de CBFA voorstelt op basis van haar niet-gecorrigeerde formule.

